

РОЗДІЛ 3

СПЕЦІАЛЬНІ УМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ОКРЕМИХ ФОРМ ГОСПОДАРСЬКО-ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

3.1. Ліцензування окремих видів господарсько-торговельної діяльності

Ліцензування є одним із засобів державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання. Під час ліцензування має поєднуватися публічний та приватний інтерес. Зокрема, дотримуючись законодавства про ліцензування, суб'єкти господарювання отримують право здійснювати господарсько-торговельну діяльність. Водночас завдання держави – не встановлювати необґрунтовані вимоги до діяльності суб'єктів господарювання, гарантуючи дотримання їх конституційних прав.

Нормативно-правова база, яка регулює суспільні відносини щодо ліцензування господарської діяльності, складається з нормативно-правових актів різної юридичної сили – від Конституції України до відомчих актів.

Конституційні основи ліцензування закладають ст. 41 та ст. 42 Основного закону²⁴⁸. Згідно з ч. 7 ст. 41 Конституції України використання власності (яка є основою провадження господарської діяльності) не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі²⁴⁹. Відповідно до ст. 42 Конституції України держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпекою продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів, у такий спосіб встановлюючи передумови обмеження господарської діяльності²⁵⁰.

---

²⁴⁸ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁴⁹ Там само.

²⁵⁰ Там само.

Господарсько-торговельна діяльність в Україні: теорія і практика правового регулювання

ЦК України та ГК України безпосередньо закріплюють необхідність отримання ліцензії на провадження певних видів діяльності. Як зазначалося вище, ЦК України встановлює особливу умову набуття цивільної правоздатності юридичною особою в частині здійснення визначених законом видів діяльності – одержання спеціального дозволу (ліцензії)²⁵¹. Зі свого боку ГК України визначає правовий статус ліцензування, відносячи його до основних засобів регулюючого впливу на діяльність суб'єктів господарювання (ст. 12), засобів державного регулювання у сфері господарювання, спрямованих на забезпечення єдиної державної політики у цій сфері та захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів (ст. 14)²⁵². Норми ГК України кореспондують із конституційними положеннями, встановлюючи, що правові засади ліцензування, патентування певних видів господарської діяльності та квотування визначаються на підставі конституційного права кожного на здійснення підприємницької діяльності, не забороненої законом, а також принципів господарювання. Відносини, пов'язані з ліцензуванням видів господарської діяльності, регулюються також законами. Таким законом, який безпосередньо регулює порядок отримання ліцензій на здійснення господарської діяльності, є Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» (далі – Закон про ліцензування)²⁵³.

Закон про ліцензування регулює суспільні відносини у сфері ліцензування видів господарської діяльності, визначає виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, встановлює уніфікований порядок їх ліцензування, нагляд і контроль у сфері ліцензування, відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності.

---

²⁵¹ Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁵² Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁵³ Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

Розділ 3. Спеціальні умови здійснення окремих форм господарсько-торговельної діяльності: правова характеристика

Пунктом 4 ст. 3 Закону про ліцензування встановлено принцип пріоритетності захисту прав, законних інтересів, життя і здоров'я людини, навколишнього природного середовища, захисту обмежених ресурсів держави та забезпечення безпеки держави. Він означає, що ліцензування застосовується лише до такого виду господарської діяльності, провадження якого становить загрозу порушення прав, законних інтересів громадян, життю чи здоров'ю людини, навколишньому природному середовищу та/або безпеці держави, і лише у разі недостатності інших засобів державного регулювання. Крім того, він визначає виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, встановлює уніфікований порядок їх ліцензування, нагляд і контроль у цій сфері, відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності²⁵⁴.

Суспільні відносини у сфері ліцензування господарської діяльності, зокрема, порядок видачі ліцензії, регулює також низка законів, які встановлюють правові основи провадження окремих видів діяльності, що підлягають ліцензуванню. Зазначені нормативно-правові акти можна поділити на дві групи.

До першої відносять закони, які встановлюють свій власний порядок ліцензування певного виду діяльності, що не залежить від вимог Закону про ліцензування. Так, ч. 2 ст. 2 Закону про ліцензування встановлює, що дія цього Закону не поширюється на ліцензування таких видів господарської діяльності: 1) діяльність у галузі телебачення і радіомовлення, яка здійснюється відповідно до Закону України «Про телебачення і радіомовлення»; 2) виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим та зерновим дистилятом, біоетанолом, алкогольними напоями та тютюновими виробами, рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, і пальним, зберігання пального, що здійснюється відповідно до Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального»; 3) діяльність у сфері електроенергетики, на ринку природного газу, централізоване

---

²⁵⁴ Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

Господарсько-торговельна діяльність в Україні: теорія і практика правового регулювання

водопостачання та централізоване водовідведення, виробництво теплової енергії, транспортування теплової енергії магістральними і місцевими (розподільними) тепловими мережами, постачання теплової енергії та іншу діяльність, ліцензування якої проводить Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики і комунальних послуг, відповідно до закону, та контроль у цих сферах; 4) діяльність у сфері використання ядерної енергії, яка здійснюється відповідно до Закону України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії»; 5) професійну діяльність на ринках капіталу та організованих товарних ринках, ліцензування якої здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку відповідно до закону; 6) ліцензування банківської діяльності, діяльності з надання фінансових послуг та діяльності з надання банкам послуг з інкасації, ліцензування яких здійснює Національний банк України відповідно до закону²⁵⁵.

До другої групи законів належать ті, які встановлюють окремі особливості здійснення визначеного виду господарської діяльності, що мають враховуватися під час ліцензування цього виду. Такими законами є: «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»²⁵⁶, «Про освіту»²⁵⁷, «Про архітектурну діяльність»²⁵⁸, «Про лікарські засоби»²⁵⁹, «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори»²⁶⁰,

---

²⁵⁵ Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁵⁶ Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁵⁷ Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁵⁸ Про архітектурну діяльність : Закон України від 20.05.1999 № 687-XIV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁵⁹ Про лікарські засоби : Закон України від 04.04.1996 № 123/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁶⁰ Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : Закон України від 15.02.1995 № 60/95-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

Розділ 3. Спеціальні умови здійснення окремих форм господарсько-торговельної діяльності: правова характеристика

«Про зовнішньоекономічну діяльність»²⁶¹, «Про ринок природного газу»²⁶², «Про ринок електричної енергії»²⁶³, «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії»²⁶⁴.

Не зазначені у попередньому абзаці закони, які регулюють відносини у сфері провадження конкретних видів діяльності, впливають на порядок ліцензування, якщо посилання на них міститься у відповідних ліцензійних умовах. Наприклад, Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з перевезення автомобільним транспортом закріплюють, що до внутрішніх та/або міжнародних перевезень пасажирів на таксі допускаються автомобілі, які, крім відповідності ліцензійним вимогам, обладнані згідно з вимогами ст. 1 Закону України «Про автомобільний транспорт»²⁶⁵.

В інших випадках закони, які регламентують здійснення окремих видів діяльності, не стосуються порядку ліцензування та не можуть встановлювати порядок видачі ліцензії, відмінний від встановленого Законом про ліцензування, додаткові вимоги до здобувача чи ліцензіата тощо.

Більш детальна регламентація встановленого законами порядку ліцензування господарської діяльності здійснюється Кабінетом Міністрів України та органами ліцензування. На виконання Закону про ліцензування прийнято ряд підзаконних нормативно-правових актів, серед яких можна виділити декілька, що безпосередньо стосуються всіх суб'єктів господарювання, які здійснюють ліцензійну діяльність. Перший, це постанова Кабінету Міністрів України «Про

---

²⁶¹ Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-ХІІ // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 15.11. 2022).

²⁶² Про ринок природного газу : Закон України від 09.04.2015 № 329-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19#Text> (дата звернення: 15.11. 2022).

²⁶³ Про ринок електричної енергії : Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (дата звернення: 17.10.2022).

²⁶⁴ Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії: Закон України від 11.01.2000 № 1370-XIV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1370-14#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁶⁵ Про автомобільний транспорт : Закон України від 05.04.2001 № 2344-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#Text> (дата звернення: 15.11. 2022).

Господарсько-торговельна діяльність в Україні: теорія і практика правового регулювання

затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України»²⁶⁶. Перелік органів ліцензування на початок 2018 року містив 26 пунктів, при цьому щодо трьох видів діяльності органам ліцензування визначено як центральний орган державної влади, так і обласні, Київську міську державну адміністрації. Загалом до органів ліцензування віднесено 5 державних колегіальних органів, 18 центральних органів виконавчої влади, обласні та Київську міську державні адміністрації, а також Службу безпеки України. Цікаво, що серед органів ліцензування, визначених вищезазначеним порядком, відсутній Національний банк України, який видає ліцензії на здійснення банківської діяльності. Це можна було б пояснити тим, що ліцензування банківської діяльності здійснюється за особливою процедурою, встановленою окремим законом. Утім банківська діяльність є лише одним з трьох видів господарської діяльності, на які не поширюється дія Закону про ліцензування та які ліцензуються за власним особливим порядком. Органи, які ліцензують два інших види діяльності – діяльність у галузі телебачення і радіомовлення та виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами – відображені у переліку органів ліцензування.

Закон про ліцензування передбачає, що органом ліцензування є орган виконавчої влади, визначений Кабінетом Міністрів України, або уповноважений законом державний колегіальний орган. Національний банк України не може розглядатися ані як орган виконавчої влади, ані як державний колегіальний орган. За змістом Конституції України²⁶⁷ та Закону України «Про Національний банк України»²⁶⁸ він є центральним банком України, особливим центральним органом

---

²⁶⁶ Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 № 609 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.11. 2022).

²⁶⁷ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁶⁸ Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 15.11. 2022).

Розділ 3. Спеціальні умови здійснення окремих форм господарсько-торговельної діяльності: правова характеристика

державного управління. Проте навряд чи особливий статус головного банку країни є обґрунтованою підставою невключення його до переліку органів ліцензування. На підтвердження такої позиції можна привести приклад Служби безпеки України, яка також не належить до органів виконавчої влади або ж державних колегіальних органів, а є державним правоохоронним органом спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України²⁶⁹. Незважаючи на це, Служба безпеки України визначена як орган ліцензування для діяльності, пов'язаної з розробленням, виготовленням, постачанням спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації, що закріплено у Переліку органів ліцензування. Очевидно, що визначення поняття «орган ліцензування», закріплене у базовому законі, є недосконалим, адже не охоплює всі органи державної влади, які можуть здійснювати (і здійснюють) ліцензування господарської діяльності.

Закон про ліцензування закріплює різні підходи до правового регулювання порядку ліцензування видів діяльності залежно від обсягу поширення на конкретний вид діяльності вимог цього закону. Види господарської діяльності за цією ознакою можна поділити на три групи. Перша об'єднує види діяльності, які підлягають ліцензуванню у точній відповідності до вимог Закону про ліцензування. Ліцензування другої групи відбувається відповідно до норм Закону про ліцензування, але з урахуванням особливостей, визначених спеціальними законами. До третьої групи відносять ті види діяльності, ліцензування яких здійснюється відповідно до спеціальних законів. Комплекси законодавчих вимог щодо ліцензування зазначених груп видів діяльності складають окремі порядки ліцензування.

Спираючись на зазначені відмінності, деякі дослідники стверджують про існування двох адміністративно-правових режимів ліцензування: загального та спеціального, водночас у складі спеціального режиму пропонується ще виділити спеціальний профільний та спеціальний індивідуальний адміністративно-правові режими ліцензування. Загальний режим, на думку автора такої класифікації, визначається

---

²⁶⁹ Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-ХІІ // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

Господарсько-торговельна діяльність в Україні: теорія і практика правового регулювання

вимогами Закону про ліцензування, спеціальний профільний – поширюється на види діяльності, які ліцензуються відповідно до спеціальних законів та ті, які ліцензуються з урахуванням особливостей, встановлених спеціальними законами²⁷⁰.

Інші правники заявляють про поділ у Законі про ліцензування видів діяльності на такі, що ліцензуються в загальному порядку, та такі, що підлягають ліцензуванню у спеціальному порядку. Водночас наголошується, що, на відміну від чинного, у попередньому законі існувало три порядки ліцензування²⁷¹. Для ефективного застосування кожного з видів порядку ліцензування потрібно вдосконалити відповідні нормативно-правові акти, усунути неузгодженості та невизначеності законодавства, а також здійснити осучаснення порядку ліцензування із дотриманням політики дерегуляції бізнесу.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» у сфері господарсько-торговельної діяльності ліцензуванню підлягають: 1) виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим та зерновим дистилятом, біоетанолом, алкогольними напоями та тютюновими виробами, рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, і пальним, зберігання пального, яка ліцензується відповідно до Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального»; 2) виробництво лікарських засобів, оптова та роздрібна торгівля лікарськими засобами, імпорт лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) – з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про лікарські засоби»; 3) виробництво та ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівля вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; виробництво спеціальних

---

²⁷⁰ Шапочкіна М. В. Санкції у структурі адміністративно-правового режиму ліцензування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2017. 215 с.

²⁷¹ Баженова А. А. Реформування нормативно-правового регулювання ліцензування господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 104–108.

Розділ 3. Спеціальні умови здійснення окремих форм господарсько-торговельної діяльності: правова характеристика

засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продаж²⁷².

Узагальнюючи судову практику, яка стосується суспільних відносин у сфері ліцензування, можна виділити три категорії справ. До першої категорії належать справи за позовами суб'єктів господарювання щодо рішень, дій чи бездіяльності органу ліцензування.

Серед органів ліцензування, рішення яких постійно оскаржуються в судовому порядку, є Державна архітектурно-будівельна інспекція ДАБІ (нині ліквідована), що зумовлено причинами об'єктивного характеру – великою кількістю звернень за отриманням ліцензії й, відповідно, значним числом відмов у видачі ліцензії або залишення заяв без розгляду. Значна кількість ліцензіатів зумовлює й прийняття ДАБІ щодо них і їхньої діяльності значного масиву рішень.

Варто зазначити, що Державна інспекція архітектури та містобудування України (далі – ДІАМ) – центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду. ДІАМ створено у грудні 2020 року відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 1340. Державна інспекція архітектури і містобудування не є правонаступником ДАБІ, тому що має більш ширше коло повноважень, ніж ті, які були у ДАБІ. Що стосується заміни сторони по судових спорах, у разі якщо за рішенням суду буде залучено ДІАМ третьою стороною, то відповідно ДІАМ буде виконувати це завдання, тому що предмети спору бувають досить різні. Вони стосуються як прийняття відповідного рішення, так і відповідальності певної посадової особи. Якщо йдеться про відповідальність певної посадової особи, то ДІАМ не може бути правонаступником або виконавцем будь-якого судового рішення. Якщо буде прийнято рішення стосовно перегляду чи прийняття рішення щодо якогось дозвільного документа чи якогось об'єкта і ДІАМ буде залучено третьою стороною судом, то, відповідно, ДІАМ буде виконувати свої повноваження відповідно до Положення²⁷³.

За цих обставин суди дотримуються протилежної Мінрегіону думки і продовжують вважати ДІАМ правонаступником ДАБІ.

²⁷² Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁷³ Чи є ДІАМ правонаступником ДАБІ: що пояснили в Мінрегіоні. URL : <https://sud.ua/ru/news/publication/218059-chi-ye-diam-pravonastupnikom-dabi-schopoyasnili-v-minregioni>

Окружний адміністративний суд м. Києва по справі № 640/15797/21 врахував, що постановою Кабінету Міністрів України від 23.12.2020 № 1340 «Деякі питання функціонування органів архітектурно-будівельного контролю та нагляду» вирішено створити Державну інспекцію архітектури та містобудування України як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через міністра розвитку громад та територій і який реалізує державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду. Тобто це орган, який виконуватиме функції ДАБІ, а тому (на думку суду) може визнаватися правонаступником. Аналогічного висновку **ОАСК** дійшов у справі № 640/12871/21. **Харківський окружний адміністративний суд** у справі № 520/15374/21 зазначив, що **станом на момент подачі позовної заяви** повноваження Державної архітектурно-будівельної інспекції України у сфері ліцензування були припинені, а створений **правонаступник** у вказаній сфері (Державна інспекція архітектури та містобудування) ще не розпочав свою діяльність. **Кузнецовський міський суд Рівненської області** у справі № 565/1418/16-а правонаступником Управління Державної архітектурно-будівельної інспекції України у Рівненській області Державну інспекцію архітектури та містобудування України. Аналогічним чином визначився **Хмельницький окружний адміністративний суд** по справі № 560/11788/21 та **Одеський окружний адміністративний суд** по справі № 420/9235/20. В окремих справах суди притягають ДІАМ до справи як співвідповідача.²⁷⁴

Іншим органом, рішення якого часто оспорується, є Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України.

Державна регуляторна служба (далі – ДРС) також зазначає, що ці два органи є лідерами й за кількістю скарг з боку здобувачів і ліцензіатів, що подаються в позасудовому порядку.

До прикладу цікава для дослідження є справа № 804/2044/17 за позовом ТОВ «Укрвторутилізація» до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. Особливість цього спору в тому, що ліцензіат спочатку звернувся за позасудовим вирішенням спору і

---

²⁷⁴ Чи є ДІАМ правонаступником ДАБІ: що пояснили в Мінрегіоні. URL : <https://sud.ua/ru/news/publication/218059-chi-ye-diam-pravonastupnikom-dabi-scho-royasnili-v-minregioni>

Розділ 3. Спеціальні умови здійснення окремих форм господарсько-торговельної діяльності: правова характеристика

Державна регуляторна служба зобов'язала Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України скасувати наказ у частині анулювання ліцензії суб'єкта господарювання. Однак Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України розпорядження ДРС проігнорувало та протягом декількох місяців ухилялось від його виконання. Увесь цей час ліцензія позивача вважалася анульованою, і він не міг здійснювати діяльність. У зв'язку з викладеним ліцензіат був змушений звернутися за захистом і відновленням порушеного права до суду, щоб уже в судовому порядку скасувати наказ у частині анулювання його ліцензії²⁷⁵.

Отже, незважаючи на наявність механізмів захисту прав ліцензіатів як у позасудовому, так і судовому порядку, прийняття органом ліцензування неправомірного рішення про анулювання ліцензії може на тривалий час (особливо враховуючи вірогідність апеляційного перегляду) стати перешкодою у здійсненні суб'єктом господарювання його діяльності. У такому випадку дієвим засобом захисту прав ліцензіата може бути звернення з клопотанням про забезпечення позову шляхом зупинення оскаржуваного рішення органу ліцензування.

Варто зазначити, що Верховний Суд може переглянути справу про анулювання ліцензії на виробництво і торгівлю паливом та нагадати про критерії обґрунтованості судового рішення. Так, Верховний Суд переглянув у касаційному порядку справу за позовом фізичної особи-підприємця до Головного управління Державної податкової служби про визнання протиправним і скасування рішення, зобов'язання вчинити дії. Спірні правовідносини у цій справі виникли стосовно визнання протиправним та скасування розпорядження відповідача, яким позивачу анульовано ліцензію на право виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі паливом. Зазначене розпорядження прийнято ГУ ДПС на тій підставі, що позивачем під час звернення до органу ліцензування для отримання ліцензії на виробництво та торгівлю паливом не було подано документів про прийняття в експлуатацію автомобільного газозаправного пункту (АГЗП). Не погоджуючись з розпорядженням ГУ ДПС про анулювання ліцензії,

---

²⁷⁵ Ухвала по справі № 804/2044/17 від 19 лютого 2018 року Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду (адміністративне провадження № К/9901/3416/18). URL : <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=72293877&red=10000395236ee15986b470382b9527eada71ce&d=5>

Господарсько-торговельна діяльність в Україні: теорія і практика правового регулювання

позивач звернувся до суду з позовом, у якому просив визнати протиправним і скасувати спірне розпорядження та зобов'язати відповідача видалити з Єдиного державного реєстру суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на право виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі пальним, і місць виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі пальним, інформацію (відомості) про анулювання ліцензії. Суди першої та апеляційної інстанцій позов задоволено частково: визнано протиправним і скасовано спірне розпорядження у частині, що стосувалась анулювання ліцензії позивача, та зобов'язано видалити із Реєстру відомості про анулювання ліцензії.

Однак Верховний Суд вказав на передчасність таких висновків судів першої та апеляційної інстанцій, касаційну скаргу ГУ ДПС задовольнив частково, скасував рішення судів першої та апеляційної інстанцій та направив справу на новий розгляд до суду першої інстанції. На підставі аналізу положень статті 15 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального», статей 9 та 39 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» Суд дійшов висновку, що для отримання ліцензії на роздрібну торгівлю пальним суб'єкт господарювання зобов'язаний подати до ліцензійного органу акт вводу в експлуатацію об'єкта, акт готовності об'єкта до експлуатації або сертифікат про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта щодо виконаного цілісним заводським виробом стаціонарного АЗС, проте такий обов'язок не виникає, якщо АЗС розміщено на бетонному майданчику як цілісний заводський виріб і для його установа не передбачено будь-яких будівельних робіт, зокрема улаштування фундаменту.

Привертає увагу також справа щодо відмови у видачі ліцензії на право роздрібною торгівлі пальним (постанова ВС від 06.04.2021 справа № 240/8544/20). Позивач просив визнати протиправним рішення, скасувати його та зобов'язати податковий орган видати ліцензію на право роздрібною торгівлі пальним. Суди першої та апеляційної інстанції позов задоволено частково, рішення контролюючого органу визнано незаконними, скасовано та зобов'язано повторно розглянути заяву позивача щодо видачі ліцензії. Контролюючий орган, зі свого боку, відмовив позивачу у видачі ліцензії з підстав ненадання дозволу на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування

Розділ 3. Спеціальні умови здійснення окремих форм господарсько-торговельної діяльності: правова характеристика

підвищеної небезпеки за адресою місця роздрібною торгівлі паливом. Водночас вказує, що існує колізія в нормативно-правових актах, що визначають перелік документів та порядок надання ліцензії. Верховним Судом зроблено висновок, що позивачу, на підставі тих норм законодавства, що діяли на момент виникнення спірних правовідносин, для отримання ліцензії необхідно було подати декларацію про відповідність матеріально-технічної бази. Досліджені судом норми чинного законодавства допускають можливість виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатації (застосування) машин, механізмів та устаткування підвищеної небезпеки на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з охорони праці. А отже, колегія суддів дійшла висновку про помилковість доводів контролюючого органу щодо суперечності положень Закону України «Про охорону праці» положенням Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального». Системний аналіз норм вищевказаних законів дав суду підстави зробити висновок, що поняття «дозвіл», яке застосовується у Законі України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального», охоплює всі документи дозвільного характеру, які передбачені Законом України «Про охорону праці».²⁷⁶

Варто звернути увагу, що, відповідно до ст. 15 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального»²⁷⁷, оптова торгівля на території України алкогольними напоями, тютюновими виробами, рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, здійснюється за наявності у суб'єктів господарювання

---

²⁷⁶ Постанова по справі від 06.04.2021 № 240/8544/20 Верховного Суду (адміністративне провадження № К/9901/33587/20). URL : <https://verdictum.ligazakon.net/document/96081050>.

²⁷⁷ Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального : Закон України від 19.12.1995 № 481/95-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

Господарсько-торговельна діяльність в Україні: теорія і практика правового регулювання

усіх форм власності ліцензії на оптову торгівлю алкогольними напоями, тютюновими виробами, рідинами, що використовуються в електронних сигаретах. Оптова торгівля паливом та зберігання пального здійснюються суб'єктами господарювання (зокрема, іноземними суб'єктами господарювання, які діють через свої зареєстровані постійні представництва) усіх форм власності за наявності ліцензії. Ліцензії на всі види діяльності, передбачені цією статтею, видаються за умови обов'язкової реєстрації об'єкта оподаткування відповідно до вимог п. 63.3 статті 63 Податкового кодексу України²⁷⁸.

Також цим Законом встановлено річну плату за ліцензії на право оптової торгівлі у розмірі: алкогольними напоями, крім сидру та перрі (без додання спирту) – 500 000 гривень; тютюновими виробами – 500 000 гривень; рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, – 780 гривень; сидром та перрі (без додання спирту) – 780 гривень; виключно пивом для виробників пива з обсягом виробництва до 3 000 гектолітрів на рік – 30 000 гривень, обсяг виробництва розраховується з дня внесення плати за ліцензію до дня внесення наступного платежу; паливом, за наявності у ліцензіата місць оптової торгівлі паливом, – 5 000 гривень за кожне таке місце; паливом, за відсутності у ліцензіата місць оптової торгівлі паливом, – 10 000 гривень²⁷⁹.

Суб'єкти господарювання (зокрема іноземні суб'єкти господарювання, які діють через свої зареєстровані постійні представництва) отримують ліцензії на право оптової торгівлі паливом та зберігання пального на кожне місце оптової торгівлі паливом або кожне місце зберігання пального відповідно, а за відсутності місць оптової торгівлі паливом – одну ліцензію на право оптової торгівлі паливом за місцезнаходженням суб'єкта господарювання (зокрема, іноземного суб'єкта господарювання, який діє через своє зареєстроване постійне представництво) або місцезнаходженням постійного представництва.

Ліцензії на право оптової торгівлі видаються терміном на п'ять років уповноваженими Кабінетом Міністрів України органами виконавчої влади оптової торгівлі, а за відсутності місць оптової торгівлі –

---

²⁷⁸ Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁷⁹ Там само.

Розділ 3. Спеціальні умови здійснення окремих форм господарсько-торговельної діяльності: правова характеристика

за місцезнаходженням суб'єкта господарювання (зокрема іноземного суб'єкта господарювання, який діє через своє зареєстроване постійне представництво) або місцезнаходженням постійного представництва.

Тобто досить потужною категорією є справи щодо оскарження анулювання ліцензії, оскарження відмови у видачі ліцензії, такі позови зазвичай ґрунтуються на твердженнях про неналежну оцінку поданих документів, відсутність реальних підстав для відмови у видачі ліцензії тощо.

До другої категорії справ у спорах у сфері ліцензування належать справи щодо застосування фінансових санкцій за здійснення діяльності без ліцензії, найчастіше без ліцензії на роздрібну торгівлю алкогольними напоями та/або тютюновими виробами. Зазвичай суб'єкт господарювання, що звертається до суду з вимогою скасування таких санкцій, аргументує свою позицію тим, що він до закінчення чинної ліцензії звернувся за одержанням нової та здійснив відповідний платіж. Позивачі зазначають, що відмови від контролюючого органу у видачі нової ліцензії вони не отримували, тому розраховували на її одержання й продовжували безперервну господарську діяльність. Щодо зазначених спорів склалася позитивна для ДПС практика. Так, у справі № 820/5265/17²⁸⁰ суд зазначив, що факт здійснення платежу за видачу ліцензії не надає дозволу суб'єкту господарювання здійснювати продаж алкогольних напоїв за відсутності відповідної ліцензії, оскільки норми законодавства не пов'язують дату набрання чинності ліцензією з датою проведення оплати за неї. Водночас закон прямо забороняє продаж алкогольних напоїв за відсутності чинної ліцензії безвідносно до причин, які зумовили відсутність ліцензії.

Часто проблемою є не стільки недосконалість норм права, скільки неправомірне їх трактування посадовими особами органів ліцензування. Проблема неналежного трактування закону в частині питання наявності в органів ліцензування дискреційних повноважень щодо видачі ліцензії, залишення заяви про видачу без розгляду або відмови у видачі ліцензії може бути вирішена шляхом узагальнення відповідної судової практики Верховним Судом і видання офіційних

---

²⁸⁰ Постанова Харківського апеляційного адміністративного суду від 25 січня 2020 року у справі № 820/5265/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71910610>

Господарсько-торговельна діяльність в Україні: теорія і практика правового регулювання

рекомендацій щодо застосування законодавства під час вирішення справ, пов'язаних зі спорами між суб'єктами владних повноважень у сфері ліцензування, або ж винесення рішення у відповідній зразковій справі.

У цій частині привертає увагу справа (рішення Київського окружного адміністративного суду від 05.01.2022 № 320/3299/21), в якій позивач просить визнати протиправним та скасувати податкове повідомлення-рішення ГУ ДПС у Київській області форми «С» № 0004673201 від 28.04.2020 із визначеними зобов'язаннями зі штрафних (фінансових) санкцій з акцизного податку²⁸¹. В обґрунтування позову позивач зазначив, що відповідачем було проведено фактичну перевірку за місцем здійснення господарської діяльності ТОВ «АК-Газпрогрес», за результатами якої складено акт фактичної перевірки від 12.03.2020, де зазначено про те, що позивач у період здійснював роздрібну торгівлю скрапленим газом без отримання ліцензії та встановлено порушення статті 15 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів». У подальшому відповідач прийняв податкове повідомлення-рішення № 0004673201 від 28.04.2020. Позивач вважає висновки податкового органу, викладені в акті перевірки, необґрунтованими з огляду на те, що у червні 2019 року було подано до контролюючого органу заяву на отримання ліцензії на право роздрібною торгівлі паливом із необхідним пакетом документів, проте ліцензію на право роздрібною торгівлі паливом позивач отримав лише 2020 року.

Суд, розглянувши обставини справи, встановив, що підставою проведення фактичної перевірки, визначеної підпунктом 80.2.5 пункту 80.2 статті 80 ПК України, є наявність та/або отримання в установленому законодавством порядку інформації про порушення вимог законодавства в частині виробництва, обліку, зберігання та транспортування спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та цільового використання спирту платниками податків, обладнання акцизних складів витратомірами-лічильниками та/або рівномірами-лічильниками, а також

---

²⁸¹ Рішення Київського окружного адміністративного суду від 05.01.2022 № 320/3299/21. URL : <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/102443868/>

Розділ 3. Спеціальні умови здійснення окремих форм господарсько-торговельної діяльності: правова характеристика

здійснення функцій, визначених законодавством у сфері виробництва й обігу спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, пального. Отже, передумовою проведення фактичної перевірки з підстав, передбачених пп. 80.2.5 п. 80.2 статті 80 Податкового кодексу України²⁸², є отримання в установленому законодавством порядку інформації про порушення вимог законодавства в частині виробництва, обліку, зберігання та транспортування спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та цільового використання спирту платниками податків, обладнання акцизних складів витратомірами-лічильниками та/або рівномірами-лічильниками, а також здійснення функцій, визначених законодавством у сфері виробництва й обігу спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, пального. Змістовна конструкція п. 80.2 ст. 80 ПК України обумовлює висновок про те, що для зазначення підстави для проведення перевірки не достатньо вказати номер підпункту статті Податкового кодексу України²⁸³. Тобто підставою для проведення фактичної перевірки є непосилання на положення Податкового кодексу України, а зазначення конкретно-визначених відомостей та/або даних, які відображені на матеріальних носіях або в електронному вигляді, що стали безпосередньою підставою для проведення фактичної перевірки, з яких особа, яка ознайомлюється з наказом, може встановити обґрунтованість її призначення та проведення. Аналогічна позиція викладена в постановках Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду у справі № 820/4894/18 від 04.12.2018, у справі № 820/4891/18 від 18.12.2018, у справі № 820/4895/18 від 18.12.2018, у справі № 820/4893/18 від 05.03.2019, у справі № 1440/2045/18 від 11.06.2019.

За наведених обставин та установлених фактів контролюючий орган не дотримався принципу «належного урядування», оскільки чіткої підстави у наявних документах на проведення фактичної перевірки не було вказано, чим порушено право ТОВ «АК-Газпрогрес» на належний захист своїх інтересів.

---

²⁸² Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁸³ Там само.

Щодо наявності в діях позивача порушення законодавства в частині здійснення роздрібною торгівлі паливом за відсутності діючої ліцензії суд виходить з такого. З 1 липня 2019 року набрали чинності норми щодо ліцензування роздрібною та оптовою торгівлі паливом. З цієї дати роздрібною і оптова торгівля паливом, зберігання пального здійснюються суб'єктами господарювання всіх форм власності за наявності ліцензії²⁸⁴.

У разі торгівлі паливом без наявності ліцензії до суб'єктів господарювання застосовуються фінансові санкції у вигляді штрафів. Зважаючи на положення абзацу четвертого пункту 4 частини першої статті 3, частини першої статті 8 Закону про ліцензування при запровадженні ліцензування роздрібною та оптовою торгівлі паливом, ліцензійні умови провадження нового виду господарської діяльності набирають чинності у строк, необхідний для приведення суб'єктом господарювання своєї діяльності у відповідність із вимогами ліцензійних умов, але не менш ніж через два місяці з дня їх прийняття²⁸⁵.

Закон № 2628-VIII²⁸⁶, яким внесені зміни, зокрема до законів № 481²⁸⁷, № 222-VIII²⁸⁸, прийнятий Верховною Радою України 23 листопада 2018 року, опублікований 12 грудня 2018 року, набрав чинності

---

²⁸⁴ Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального : Закон України від 19.12.1995 № 481/95-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁸⁵ Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁸⁶ Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів : Закон України від 23.11.2018 № 2628-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁸⁷ Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального : Закон України від 19.12.1995 № 481/95-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁸⁸ Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

Розділ 3. Спеціальні умови здійснення окремих форм господарсько-торговельної діяльності: правова характеристика

з 1 січня 2019 року, крім норм підпункту 6 (щодо змін до Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів»), підпункту 17 (щодо змін до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності») пункту 2 розділу II цього Закону, що набирали чинності з 1 липня 2019 року.

Отже, суб'єкт господарювання, який має намір здійснювати торгівлю пальним, з 01.07.2019 року повинен отримати в уповноваженого органу виконавчої влади відповідну ліцензію на кожне місце роздрібною торгівлі пальним. За цих обставин з 1 липня 2019 року, за відсутності ліцензії, суб'єкт господарювання несе відповідальність, передбачену приписами статті 17 Закону № 481/95-ВР у вигляді штрафу в сумі 250 000 гривень.

У подальшому вищий орган виконавчої влади України з метою реалізації положень Закону № 481 в частині внесених змін Законом № 2628-VIII лише 19 червня 2019 року постановою № 545 (набрала чинності 1 липня 2019 року) пункт 6 переліку органів ліцензування, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2015 року № 609, виклав у новій редакції, доповнивши його новим видом ліцензійної діяльності (зокрема, роздрібна та оптова торгівля пальним, зберігання пального), визначивши орган ліцензування – ДФС, територіальні органи ДФС.

Отже, про можливість подати документи для отримання ліцензії з 12 червня 2019 року суб'єкт господарювання дізнався з листа ДФС від 30 травня 2019 року за № 17014/7/99-99-12-01-01-17, водночас фактично отримати ліцензію для здійснення роздрібною або оптовою торгівлі пальним можливо було не раніше 1 липня 2019 року, що є днем набрання чинності норм Закону № 2628-VIII щодо ліцензування, зокрема й щодо відповідальності за торгівлю пальним без ліцензії. Відповідно, колегія суддів Касаційного адміністративного суду у постанові від 27.07.2021 у справі № 260/1729/19 дійшла висновку, що нечіткість врегульованих відносин, оскільки початок видачі ліцензії органом ліцензування та відповідальність за провадження роздрібною (оптовою) торгівлі пальним без ліцензії припадають на один день, що є штучно створеною перешкодою в господарюванні для добросовісних платників²⁸⁹.

---

²⁸⁹ Постанова по справі № 260/1729/19 від 27.07.2021 Касаційного адміністративного суду. URL : <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=98614359&red=1000031639747859ca93c3c714e610645b578a&d=5>

Господарсько-торговельна діяльність в Україні: теорія і практика правового регулювання

Суб'єкти господарювання (зокрема, іноземні суб'єкти господарювання, які діють через свої зареєстровані постійні представництва) отримують ліцензію на право роздрібної торгівлі паливом на кожне місце роздрібної торгівлі паливом.

Ліцензія або рішення про відмову в її видачі видається заявнику не пізніше 10 календарних днів (щодо пального – не пізніше 20 календарних днів) з дня одержання зазначених у Законі України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» документів²⁹⁰.

Отже, ліцензія на право роздрібної торгівлі паливом повинна бути видана органом, визначеним Кабінетом Міністрів України, не пізніше 20 календарних днів з дня одержання визначених статтею 15 Закону № 481 документів²⁹¹.

У згаданій вище справі суд встановив, що позивач подав заяву щодо ліцензії на право роздрібної торгівлі паливом на адресу місця роздрібної торгівлі паливом: м. Біла Церква та відповідно до платіжної вимоги № 1382 від 13.06.2019 здійснив сплату за ліцензію на право роздрібної торгівлі паливом у розмірі 2 000,00 грн. Утім ліцензію № 10270314201900488 терміном дії з 06.08.2019 по 06.08.2024 на право роздрібної торгівлі паливом через АГЗП, розташований за адресою контролюючим органом, було зареєстровано лише 08.07.2020. Зі встановлених обставин слідує, що в порушення вимог статті 15 Закону № 481, податковий орган здійснив реєстрацію та видачу ліцензії суб'єкту господарювання – ТОВ «АК-Газпрогрес» пізніше встановленого строку. Відтак, зволікання з боку держави в особі її органів виконавчої влади (КМУ, ДФС) щодо визначення органу ліцензування та відповідно зменшивши суб'єкту господарювання строк для реалізації права на отримання ліцензії до набрання чинності норм Закону

---

²⁹⁰ Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального : Закон України від 19.12.1995 № 481/95-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

²⁹¹ Там само.

Розділ 3. Спеціальні умови здійснення окремих форм господарсько-торговельної діяльності: правова характеристика

№ 2628 щодо ліцензування призвело б до необхідності зупинення діяльності суб'єкта господарювання. Зокрема, суб'єкт господарювання мав 18 днів для подання відповідної заяви, водночас як органу ліцензування Закон встановлює 20 днів на розгляд заяви про отримання ліцензії. Зазначені дії органів виконавчої влади є прикладом порушення ними принципу «належного урядування», які призвели до перешкод у господарюванні для добросовісних платників.²⁹²

Третя категорія спорів, пов'язаних із ліцензуванням господарської діяльності, – це справи за позовами органів ліцензування до ДРС про оскарження розпоряджень, прийнятих за результатом розгляду апеляцій на дії органів ліцензування. У цій категорії справ єдиним можливим відповідачем є ДРС, а суб'єкт господарювання, якого стосується оскаржуване рішення, залучається до процесу як третя особа. Треба зауважити, що, за офіційними даними, серед позовів до ДРС, які надійшли 2020 року, ця категорія спорів є найбільш численною (62 % від загальної кількості)²⁹³.

Підсумовуючи, зауважимо, що на цей час відсутні узагальнення судової практики, інформаційні листи тощо, які б стосувалися розгляду судом питань, пов'язаних із дотриманням Закону про ліцензування. Наявність узагальнень практики, інформаційних листів чи рішень у зразкових справах здатні спростити й упорядкувати судові провадження, надати загальний алгоритм вирішення спорів щодо ліцензування господарсько-торговельної діяльності та водночас окреслити перспективи розгляду подібних справ для потенційних позивачів. Лише постійне вдосконалення законодавства про ліцензування зможе реально вплинути на кількість порушень у цій сфері, сприятиме як належній реалізації норм права, які регулюють суспільні відносини в господарській сфері, так і дотриманню господарського правопорядку в цілому.

²⁹²Постанова по справі № 260/1729/19 від 27.07.2021 Касаційного адміністративного суду. URL : <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=98614359&red=1000031639747859ca93c3c714e610645b578a&d=5>

²⁹³Аналітичний звіт Державної регуляторної служби України. URL : <http://www.drs.gov.ua/press-room/analitchnyj-zvit-drs-za-2017-rik/>